

Sponsored by friends of David Wachs ז"ל in his memory
לע"נ דוד בן מרדכי שמואל ז"ל

שמות פרק מ

(לד) וַיִּכַּסּוּ הָעֲנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד יְקֹנֶק מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן : (לה) וְלֹא יָכַל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנָן וַיִּכְבֹּד יְקֹנֶק מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן : (לו) וּבַהֲעֲלוֹת הָעֲנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם : (לז) וְאִם לֹא יַעֲלֶה הָעֲנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד יוֹם הָעֲלָתוֹ : (לח) כִּי עָנָן יְקֹנֶק עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאִשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינַי כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם :

רש"י

(לה) ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד - וכתוב אחד אומר (במדבר ז פט) ובבא משה אל אהל מועד, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם, כי שכן עליו הענן, אמור מעתה כל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבוא, נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו: (לח) לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם - בכל מסע שהיו נוסעים היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם. מקום חנייתן אף הוא קרוי מסע, וכן (בראשית יג ג) וילך למסעיו, וכן (במדבר לג א) אלה מסעי לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו, לכך נקראו כולן מסעות:

רשב"ם

(לה) ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד - בשעת הקמתו כי שכן עליו הענן מיד, להראות חיבתו של הק' על ישראל. אחרי כן היה מסתלק הענן מתוך האהל ושכן על הארון כדכתי' ונועדתי לך שם ודברתי אתך [וגוי] מבין שני הכרובים, ואז בא משה אל אהל מועד כדכתי' ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול וגוי' מבין שני הכרובים וידבר אליו. וכן את מוצא בבית עולמים ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד יי' את בית יי', בשעת השלמת הבית היה הק' מקדשו בענן ואחר כך היה מצמצם שכינתו על הארון בין הבדים. ואשר שם לבו לדבר יוצרינו אל יזוז מנימוקי זקני רבנו שלמה ואל ימוש מהם, כי רוב הלכות ודרשות שבהם קרובים לפשוטי המקראות, [ומיתורם או משינוי] הלשון יש ללמוד כולם, וטוב אשר תאחוז בזה אשר פירשתי וגם מזה אל תנח ידיך:

רמב"ן

(לד) ויכס הענן את אהל מועד - אמר כי הענן יכסה את האהל מכל צד והוא מכוסה וטמון בו. וכבוד ה' מלא את המשכן - כי תוכו מלא הכבוד, כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן, כענין שנאמר בהר סיני (לעיל כ יח) אל הערפל אשר שם האלהים. ואמר כי לא יכול משה לבוא אל אהל מועד אפילו אל הפתח, מפני שהיה הענן מכסה אותו ולא היה רשאי לבוא בתוך הענן. ועוד, כי המשכן מלא כבוד ה' ואיך יכנס בו. והטעם, שלא יבא שם בלא רשות, אבל יקרא אותו ויבא בתוך הענן כאשר עשה בהר סיני ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן (לעיל כד טז), ואמר ויבא משה בתוך הענן (שם יח). ועל דרך הפשט, בעבור שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד (ויקרא א א) לא נכנס משה למשכן, אבל קרא אותו מאהל מועד ועמד פתח אהל מועד וידבר אליו: ורבותינו אמרו (ת"כ פתיחתא ח) כתוב אחד אומר ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד, וכתוב אחר אומר ובבוא משה אל אהל מועד (במדבר ז פט), הכריע כי שכן עליו הענן. כי לדעתם ובבא משה אל אהל מועד, שיבא שם בלא קריאה מדעתו, או מפני שאמר שם וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת נראה להם שהיה משה עומד בתוך האהל לפני הכפרת, וכל עת היות כבוד השם מלא את המשכן לא נכנס משה בתוכו. ולכך יאמרו שהיה זה לאחר שנסתלק הענן, כלומר שנסתלק מלכסות כל האהל ואין הכבוד מלא את המשכן, כי לא היה זה רק ביום השמיני ברדת שם הכבוד. והקריאה שאמר ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד, על דעתם קודם לכן היתה, כאשר פירשתי למעלה (בפסוק ב). ויתכן שהכתוב שיאמר פעם אחרת וכבוד ה' מלא את המשכן ירמוז אל הכבוד השוכן בקרבו:

שמות פרק יט פסוק יג

לֹא תִגַּע בּוֹ דָּבָר כִּי יִסְקַל אוֹ יִרָה אוֹ יִיָּרָה אִם בְּהֵמָה אוֹ אִישׁ לֹא יִחַיָּה בְּמִשְׁחַ הַלֵּבֶל הַמָּה יַעֲלוּ בָהָר :

אבן עזרא

(יג) לא תגע בו מלת בו שבה אל האדם הנוגע בהר, והטעם לא יכנס אדם אחריו לתפשו, רק יסקלוהו הרואים ממקום מעמדם מיד, ואם רחוק יורוהו

בחצים. ומלת יירה משונה מרעותיה, כי משפט בעלי היו"ד להתחלף בוי"ו בעתיד בנין נפעל, כמו ולא יודע השבע (ברא' מא, לא), יסרתני ואוסר (ירמ' לא, יז), אולי עשו כך, שלא תתערב עם גזרת למען תורא (תה' קל, ג), כי האל"ף והה"א נחים בסוף המלה, אין הפרש ביניהם במבטא. אם בהמה אם איש לא יחיה ולא העוף, כי לא יוכלו לקחתו כי יעוף מיד. במשוך היובל פ"י כבש, ונקרא היובל כן, בעבור והעברת שופר תרועה (ויקרא כה, ט), כי שופר הוא מקרני הכבש. וכן כתוב: במשוך בקרן היובל בשמעכם את קול השופר (יהושע ו, ה). והתימה על האומרים, כי על קול השופר הולך וחזק מאד, משה ידבר במשוך היובל, כי קול השופר הוא פלא גדול, אין במעמד הר סיני גדול ממנו, כי קולות וברקים וענן כבד גם הם נראים בעולם, וקול שופר לא נשמע עד יום עשרת הדברים. והנה לא היה מקרן כבש. אמר הגאון כאשר יתקע משה בשופר, אז נתן להם רשות לעלות. וזה היה אחר רדת משה ביום הכפורים וצוה לעשות המשכן. המה יעלו בהר. אמר ר' שמואל בן חפני, כי טעם המה. אהרן ובניו ושבעים זקנים, שכתוב עליהם ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל (שמות כד, א), ולשאר ישראל לא נתן רשות לעלות אל הר סיני, על כן אמר המה ולא אחרים. ודבריו טובים בעיני, כי הכבוד היה תמיד על ההר עד שנעשה המשכן דכתיב, וכבוד ה' מלא את המשכן (שמות מ, לד). אז דבר עם משה באהל מועד. אולי אז תקע משה בשופר, ונתן לו רשות לעלות בהסתלק הכבוד:

פרי צדיק לפרשת פקודי

[ב] **אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה**. אף דאמרינן (עירובין ב.) אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן. מכל מקום עיקרו נקרא כל אחד בשמו המיוחד לו. ומשכן העדות איתא (מדרש תנחומא ד וכ"ה במ"ר) אין עדות אלא תורה כו', וזהו חלק משה שיש קול תורה וקול תפלה הנרמזים בפסוק הקל קול יעקב קל ה' תפלה קל ו' תורה. וקל תורה חלק משה רבינו ע"ה. וזה נקרא אהל כמו שנאמר ויעקב איש תם יושב אהלים ובבראשית רבה שני אהלים בית מדרשו של שם ובית מדרשו של עבר. וכן (ברכות טז.) מקיש אהלים לנחלים דאף אהלים מעלין את האדם כו', וכן איתא (שם סג ע"ב) שאין דברי תורה מתקיימין כו', שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל. והענין דמי שזכה להיות דרופתקי דאורייתא הוא בעולם הזה כאורח נטה ללון באוהל כמו שאמרו (פרק ו דאבות) כך דרכה של תורה פת במלח תאכל כו', ובתורה אתה עמל כו', ואז נקראו ישראל ריעיו של הקב"ה וכמו שאמרו (מדרש רבה ריש פרשה נב) רעותיה שהן ריעיו של הקב"ה כו', מובאות לך שביום שנגמר המשכן הביאוהו אצלו כו', שזהו חלק משה רבינו ע"ה. ויש קול תפלה שהוא חלק דוד המלך ע"ה דכתיב ואני תפלה כידוע ולזה צריך מקום כמו שנאמר עד אמצא מקום לה' וכן איתא (ברכות ו ע"ב) כל הקובע מקום לתפלתו כו', אל המקום אשר עמד שם. וזה היה כשנכנסו לארץ שזה פנה לכרמו זה פנה לזיתו נצרף המקדש להיות מקום לה' ועל ידי זה יזכור ישראל, כי ה' הוא הנותן לך כח לעשות חיל. וזה מרמז הכתוב אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך מלמדך להועיל הוא כשהאדם פנוי רק לדברי תורה כמו שרצה משה רבינו ע"ה שיהיו כל ישראל פנוים רק לתורה ועבודה. אבל לאו כל אדם זוכה לזה כמו שאמרו (סנהדרין צט ע"ב) טוביה לדוכי דהוי דרופתקי דאורייתא. על זה אמר מדריךך בדרך תלך מרמז בדרך תלך על דרך שאמרו (ברכות יא.) ובלכת דידך על כל פנים תזכור שה' הוא מדריךך. כמו שנאמר וזכרת וגו', כי הוא הנותן לך כח וגו'. ומשה רבינו ע"ה רצה שיהיו ישראל פנוים תמיד רק לתורה ולא יהיה להם שום קביעות בעניני עולם הזה רק על דרך שצוה יהונדב בן רכב, כי באהלים תשבו כל ימיכם. וכן היה במדבר שלא היה להם קביעות מקום רק במקום אשר יחנו היו עושים להם אהלים לפי שעה. ואז היה השראת השכינה גם כן במשכן שנקרא אהל. וכשבאו לארץ ישראל לקביעות מקום אז נבנה המקדש שיהיה מקום לה' מקום קבוע להשראת שכינה. וזה שנאמר משכן העדות אשר פקד על פי משה :